

IV. RECENZJE

„*Ante Portas – Studia nad Bezpieczeństwem*”
2015, nr 2(5)

Jewhen Magda, *Gibridnaja wojna. Wyžit' i pobiedit'*, Vivat Publishing, Charków 2015, ss. 320 (Leszek Sykulski)

Książka ukraińskiego dziennikarza, Jewhena Mahdy, która ukazała się równoległe w językach ukraińskim i rosyjskim¹, wpisuje się w aktualne zainteresowania opinii publicznej nowymi formami prowadzenia działań zbrojnych. Zajęcie Krymu przez Federację Rosyjską ożywiło zainteresowanie zachodnich ośrodków naukowych i analitycznych działaniami polityczno-militarnymi, łączącymi w sobie klasyczne operacje wojskowe z różnymi formami walki informacyjnej. Od 2014 r. w ośrodkach eksperckich NATO coraz popularniejsze stało się użycie terminu wojna hybrydowa (ang. *hybrid war*)².

Książka ukraińskiego dziennikarza nie jest typową monografią naukową, lecz raczej analitycznym spojrzeniem na sytuację bieżącą. Luźny styl autora, swobodny stosunek do źródeł czy subiektywny ton, nie odbierają jednak omawianej publikacji walorów poznawczych. Stanowi ona ważny przyczynek do analizy świadomości politycznej ukraińskich elit intelektualnych. Książka wskazuje także na wiele istotnych uwarunkowań geopolitycznej gry prowadzonej przez mocarstwa na terytorium Ukrainy.

Na kompozycję pracy składa się pięć głównych rozdziałów, poświęconych kolejno: roli wizerunku państwa w relacjach międzynarodowych i sposobu w jaki ten *image* jest podważany w wojnach hybrydowych, zasobom energetycznym jako czynnikiem wojny hybrydowej, znaczeniu historii jako instrumentu walki politycznej na arenie międzynarodowej, analizie przypadku Ukrainy oraz społeczno-psychologicznym wymiarze wojny hybrydowej.

Jewhen Mahda posługując się pojęciem wojny, agresji hybrydowej, podkreśla, że cechuje ją przewaga komponentów niemilitarnych, które powodują, iż „nie wygląda jak wojna”³. Tego typu działania skutkują trudnościami w zaklasyfikowaniu ich jako wojny w rozumieniu prawnomiędzynarodowym. Agresja

¹ Recenzja oparta jest na wersji rosyjskojęzycznej.

² M. Wojnowski, *Mit „wojny hybrydowej”. Konflikt na terenie państwa ukraińskiego w świetle rosyjskiej myśli wojskowej XIX–XXI wieku*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2015, „Wojna hybrydowa” – wydanie specjalne, s. 8.

³ J. Magda, *Gibridnaja wojna. Wyžit' i pobiedit'*, Charków 2015, s. 29.

hybrydowa łączy w sobie działania propagandowe, militarne, dyplomatyczne i ekonomiczne.

Z uwagi na fakt, że Rosja dość szeroko wykorzystuje współczesne teorie wojen sieciowych oraz wojny psychologicznej, zaliczanej do idei tzw. kształtowanego odbioru, istotne wydaje się zwrócenie uwagi przez autora książki na elementy walki mentalnej prowadzonej przez Rosjan. W skład tych instrumentów wchodzi wszelkiego rodzaju metody mające na celu wpływanie na określone grupy społeczne. Zaliczamy do nich m.in. strategię informacyjną, mającą na celu przekonywanie – przede wszystkim własnej opinii publicznej – co do celowości danych działań (przykładem jest np. operacja na Krymie, czy utworzenie tzw. Noworosji), operacje psychologiczne, czyli działania ukierunkowane do wpływania na zagraniczną opinię publiczną przy wykorzystaniu mediów masowych, w tym mediów społecznościowych oraz operacje niejawne, prowadzone przez oficerów służb specjalnych.

Ważnym elementem podnoszonym przez Jewhena Mahdę jest znaczenie sektora energetycznego w wojnie hybrydowej (s. 84 i n.). Autor szeroko omawia rosyjską strategię energetyczną realizowaną m.in. przez koncern Gazprom. Szczególnie interesujące są rozważania autora dotyczące znaczenia ukraińskich rurociągów dla bezpieczeństwa energetycznego Europy. Innym z kolei zagadnieniem, wartym odnotowania, jest posługiwanie się historią jako rodzajem oręża politycznego (s. 158 i n.). Oba tematy, zdaniem autora, służą Rosji do oddziaływania na warstwę psychologiczną społeczeństw, tak ukraińskiego, jak i rosyjskiego.

Współcześnie spektrum możliwości wpływania na masy jest bardzo szerokie. Recenzowana książka nie omawia ich wszystkich, ale daje ciekawy przykład spojrzenia kogoś z wewnątrz kraju, przeciwko któremu obok klasycznych działań wojennych toczy się „niewidzialna wojna”. Wiele z metod opisywanych w książce jest osiągane w dużej mierze poprzez wzbudzenie uczuć odwołujących się do przynależności narodowej, państwowej, cywilizacyjnej o różnym natężeniu (np. od patriotyzmu do szowinizmu, od pobożności do fanatyzmu), w zależności od potrzeb, kładąc nacisk na sferę emocjonalną lub racjonalną. Częstym narzędziem stosowanym w tym obszarze jest tworzenie różnego rodzaju mniej lub bardziej fikcyjnych zagrożeń (ze strony określonych państw, organizacji międzynarodowych, międzynarodowych korporacji, czy organizacji przestępczych). Tworzone są iluzje braku, utraty czegoś (terytorium, zasobów itp.), mity, stereotypy, zbiorowe wyobrażenia przestrzeni (np. prawosławna wspólnota cywilizacyjna), kreowana jest zbiorowa wyobraźnia historyczna itp. Z tego punktu widzenia publikacja Jewhena Mahdy jawi się jako istotne źródło, przydatne dla wszystkich badaczy i ekspertów zajmujących się szeroko pojętym obszarem walki informacyjnej.